

Den Haag

www.denhaag.nl/jaarprogramma

Samenstelling

Gemeente Den Haag
Dienst Stadsbeheer
Archeologie & natuur- en milieueducatie
Prins Hendrikstraat 39
2518 HH Den Haag
milieueducatie.po@denhaag.nl

MEC Zuiderpark
Anna Polakweg 7
2533 SW Den Haag
(070) 353 29 96

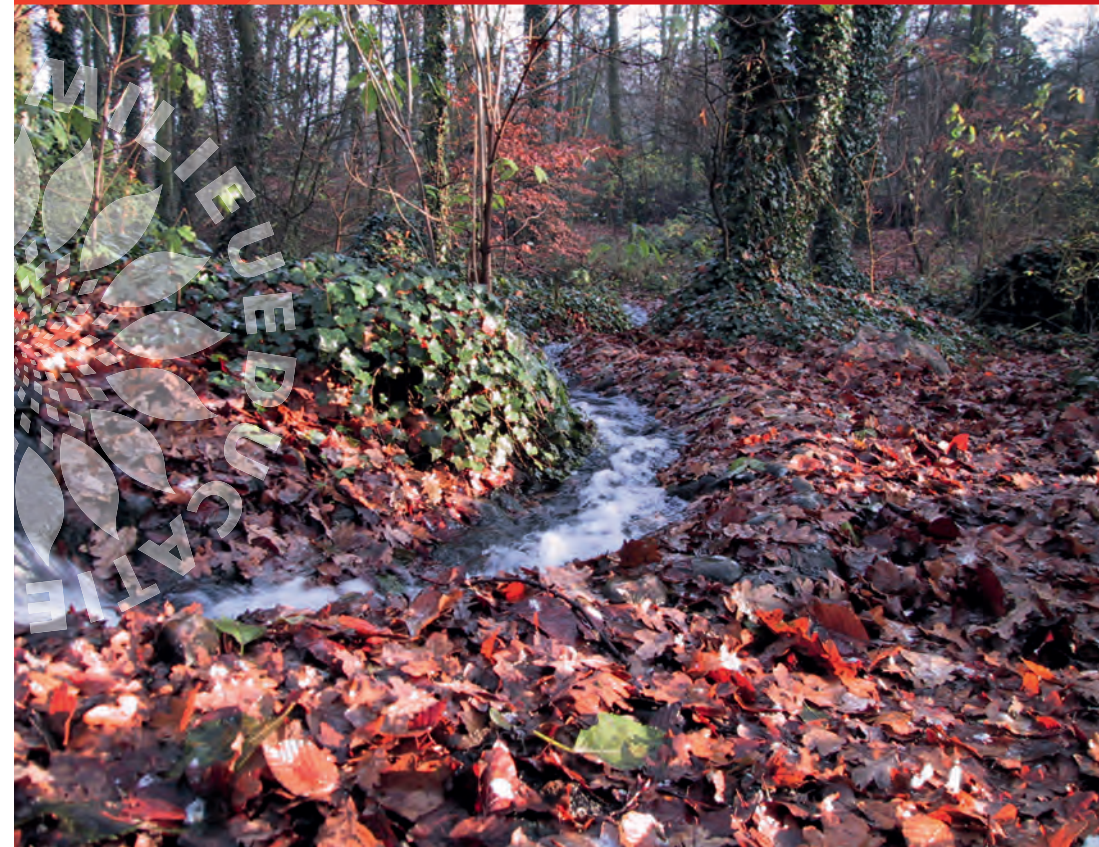
MEC Kornoelje
Kornoeljestraat 117
2564 LP Den Haag
(070) 325 79 68

MEC Schildershoeve
Teniersplantsoen 83
2526 MS Den Haag
(070) 389 03 67

MEC Reigershof
Reigersbergenweg 280
2592 EZ Den Haag
(070) 353 33 49

[@milieueducatie](https://twitter.com/milieueducatie)

Herfstwandeling Heimanshof

Voorwoord

Het einde van het seizoen. Bomen laten hun bladeren vallen, vaste planten sterven weer af en overwinteren in de grond, insecten trekken net als vogels naar warmere oorden. Maar niet allemaal vertrekken ze, sommige blijven hier overwinteren. Uit noordelijker gebieden komen trekvogels naar ons land. Maar de herfst is vooral de tijd van de paddestoelen, die na een lange, droge periode nu met het regenwater van de herfst uit de grond schieten in de meest prachtige kleuren en vormen.

Dit alles gebeurt hier ook in de tuin, dus ik zou zeggen: Veel kijk- en wandelplezier. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u altijd terecht bij de beheerder.

Het Hakhoutwalletje

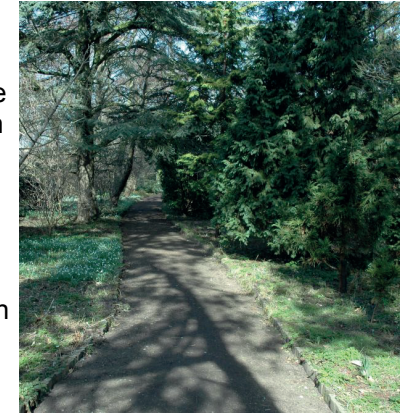
- 9 **Langs de oever van de vijver staan een aantal oude Sierappelbomen**, waaronder een paar zeldzame. Deze appeltjes zijn voor de dieren een grote voedselbron, rijk aan vitamines die ze juist in de winter zo nodig hebben.
- 10 Dit gedeelte van de Heimanshof heet de **Systematische tuin**. De tuin is door paden in vakken verdeeld. In die vakken staan verschillende plantenfamilies. Sommige van die families zijn zo groot dat ze meerdere vakken in beslag nemen.

Van het Energiepad, dat door de hele systematisch tuin loopt, kunt u in het MEC een folder halen.

Algemeen

- 1 Het **Hulstenlaantje** dankt zijn naam aan de grote variatie in hulsten die er staan. Hulsten zijn groenblijvende heesters, die in de herfst vaak rode of oranje bessen krijgen. Die bessen dienen weer als voedsel voor de vogels in de winter. Een bijzondere hulst is de **Egelhulst**. Deze staat aan de rechterkant van het pad en is gemakkelijk te herkennen aan zijn bladeren die niet alleen aan de zijkant stekels hebben, maar ook op het blad.

- 2 Het **Coniferenlaantje** dankt zijn naam aan de grote sortering van verschillende coniferen. De meeste coniferen blijven groen in de winter, een aantal verliezen in de winter wel hun bladeren. Bijv. de **Ginkgo** en de **Lariks**. Conifeer betekent eigenlijk kegeldrager.

Ginkgo

3 De **Olifantenvijver**:

Waarom die naam? Niet omdat de vijver op een olifant lijkt, maar wel omdat er een olifant begraven ligt. Vroeger hadden ze in Den Haag een dierentuin. Daar hadden ze een olifant die Jennie heette. Toen de olifant doodging, hebben ze haar hier begraven. Ze wilden het karkas later weer opgraven om het te gebruiken voor studiedoeleinden.

Door de Tweede Wereldoorlog duurde dat opgraven wat langer. Na de oorlog zijn ze gaan zoeken, maar ze hebben de olifant nooit meer terug gevonden. Van het toen gegraven gat is een vijver gemaakt. Als het in de zomer mooi weer is en de zon schijnt, liggen er Roodwang-schildpadden op het eiland.

- 8 Het **Beukenbos**. Dit type bos zie je bijna nergens meer in Nederland. Beuken groeien het liefst op 'zwarte' kleigronden. Deze gronden zijn ook erg geschikt voor akkerbouw, dus hebben de boeren de beukenbossen gekapt en zijn het nu allemaal akkers. In een beukenbos zie je niet veel onderbeplanting. Beuken hebben een dik wortelpakket van ongeveer 40 tot 50 cm dik en laten weinig ruimte over voor andere planten. Planten die hier wel groeien zijn de **Adelaarsvaren**, het **Bosbingelkruid** en **Daslook**. Daslook is familie van de ui en bloeit wit in het voorjaar.

Herfst wandeling Heimanshof

- 6 Dit gebied heet **Drente**. Het heidelandschap doet misschien denken aan de Veluwe, maar niets is minder waar. Het is gewoon de Heimanshof. Door de zanderige, zure ondergrond groeien hier vier soorten heide: **Struikheide**, **Dopheide**, **Lavendelheide** en **Kraaiheide**. Andere typerende soorten zijn hier de **Jeneverbes** en de **Kreunende gaspeldoorn**. Deze lijkt op de Brem, maar heeft gemene stekels.

- 7 De **beek** is geen natuurlijke beek, maar wordt gevoed met behulp van een zware waterpomp. Het is een prachtig stukje stromend water, dat ontspringt in Limburg en uiteindelijk weer uitkomt in de Olifantenvijver. Het stromende water zorgt voor zuurstof voor het leven in de vijver. Hier zie je in de winter de **IJsvogel**: Door de stroming blijft de beek lang vrij van ijs en kan de IJsvogel hier zijn visjes komen vangen.

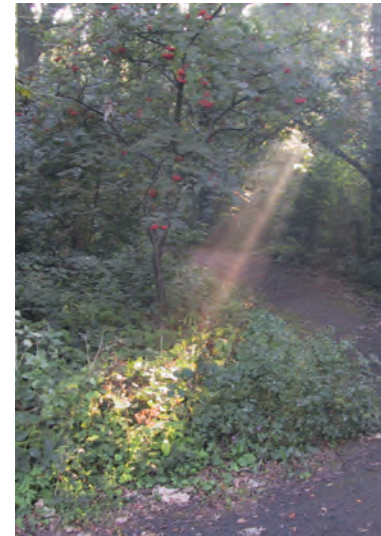

4. Het **Hakhoutwalleetje**: De naam zegt het al: Hakhout. Vroeger hadden de boeren op een verloren plaats een plek waar ze bomen lieten groeien. Dit hout werd voor allerlei doeleinden gebruikt, bijv. voor een stoel, een hark of een schep, voor paaltjes rondom het weiland en als laatste voor de kachel. Doordat er constant hout werd weggezaagd, werd de grond steeds armer van samenstelling. Daardoor gingen er na verloop van tientallen jaren zeldzame planten groeien, oa. **Dalkruid**.

Dalkruid

5. Het **Eikenberkenbos**: Links van het pad is het gedeelte met een rijke bodemsamenstelling gemakkelijk te herkennen aan de grote hoeveelheid onderbegroeiing, oa. **Hulst** en **Klimop**.

Aan de rechterkant is de bodem veel armer, met als

een andere begroeiing. De berken zijn hier bijna verdwenen. Ze hebben nu eenmaal een kortere levensduur dan eiken. Hier en daar staan nu weer een paar

er zo af en toe een eik dood gaat of omwaait. Op die plaatsen komen dan jonge berken terug.

Plattegrond heimanshof

ingang
Heimanshof